

TÖRPE NAGYSÁGOK
PARLAMENTI ÉLETKÉPEK

ÍRTA:
BOGDÁNYI MÓR.

ÁRA: 1 forint.

BUDAPEST,
MÁRKUS SAMU NYOMÁSA, NAGY KORONA-UTCZ A,
1882.

Gróf Andrassy Tivadar.

Gróf Andrassy Tivadar a múlt választásoknál bebizonyította, hogy gyakran még azt sem lehet tudni, hogy mire jó a latin igék konjugációjának tudása. Azt beszélnek ugyanis, hogy mikor tótajkú választói előtt az úgynevezett programbeszéd tartása miatt megjelent, más mondani valója hiányában, „amo” igét kezdte konjugálni s mikor végére ért, a tót atyafiak lelkesülten éljenezték a nagyreményű fiatal képviselőjelölt nagyszabású programbeszédét.

A fiatal gróf nyilván nem akart a bárgyú tót verebekre a magasabb politika ágyúival löni

Bánhidy Béla báró.

Bánhidy Béla az egyesült ellenzék régi bajnoka. Törzstisztként küzd és szenved a mérsékelt vitézek vezérkarában. Tettvágyát még az sem lankasztá, hogy Szilágyi és Apponyi rég megvonták tőle a kommandót. Valahány fúzióról az ének szól, ahhoz báró Bánhidy írta meg a kótát. Szeretne valamit tenni, a miért nevét „a történet legszebb lapjaira kéne iktatni”, de eddig még nem sikerült neki semmi. Nincs olyan ülészak, melyben legalább egy fúziót meg ne kísérelt volna; de voltak olyan parlamenti esztendei, mikor kétszer, háromszor is vállalkozott e háládatlan munkára.

Két évvel ezelőtt tavasszal szintén akart fúzió-szerencsét próbálni és azzal kezdé, hogy a „P. Lloydsban „egy kiváló egyesült ellenzéki tag” aláírással, vezérczikkezett. Kormánypárti körökben nagyon örvendettek, hogy végre az ellenzéken is akadt egy „kiváló tag”, mely a kormány illetve Tisza Kálmán politikájáról dicsérőleg nyilatkozik és kész volna fúziót csinálni. E cikkek sok port vertek fel, az újságok találgattak, nyomoztak, de senkinek sem jutott eszébe, hogy Bánhidy úr „a kiváló egyesült ellenzéki tag.” Sőt egy malicziózus újságíró azt a megjegyzést is kockáztatta, hogy a szóban forgó cikk már azért sem kerülhetett habarék párti tollból, mert e pártnak, „kiváló tagja” egyáltalában nincs is.

Bánhidy úr erre annyira megharagudott, hogy levetette az anonyimitás álcáját és kereken kijelenté, hogy ő az a sokáig keresett „kiváló tag.”

Bánhidy a magyar parlamentnek e „kiváló tagja” a parlamentnek egész határozottan egyik legszimpatikusabb alakja. Nyugodt, komoly és leereszkedő, e hármasság tulajdonság jellemének íővonása. Nem tud ugyan sokat és gyorsan dolgozni, de amit csinál, az a szabatoság és korrektség követelményeinek teljesen megfelel.

A sajtó emberei iránt igazi gyöngédséggel viseltetik. Ő maga is beáll néha a tollforgatók táborába és mivel talán azt hiszi, hogy mindenki oly nehezen szüli a cikket mint ő, azért gyakran bámulja is az újságírókat.

Egy szép napon láttam a bárót, mikor szokatlanul felindulva fel és alá vágatott a képviselőház folyosóján. Mi sodorhatta ki valljon ezt a nyugodt, csendes férfiút a flegmából? Megtudtam végre. Hát bizony borzasztó dolog esett meg rajta. Képzeljék csak! Azt a rettenetes hibát követte el a báró, hogy egy cikkében, melyet a „Napló”-nak beküldött, egy köztiszteletben álló – ikes igét legkegyetlenebbül megfosztott a ragjától. E hibát csak akkor vette észre, mikor a cikk konceptusát utólag átolvasta. Az idő drága volt, nem lehetett haboznia, Ziháló lélekzettel oda ült a könyvtári terem íróasztalához s miután megírta a helyreigazítást egy szolgálival azonnal az illető szerkesztőségbe küldé. De lelki nyugalma még mindig nem tért vissza. Hátha a nagy sietségben a hibát újra elkövette? Ki tudja? Hisz' nem is csinált konceptust. Ez aggályokat szerencsére azonban csakhamar eloszlatá egy szedőgyerek, ki a kétkedő bárónak elhozta a cikk „kefelevonatát.”

Czaj Adolf.

Semmi sem lehet az ember olyan könnyen, mint nagy férfiú; még bélyeg sem kell hozzá. íme egy példa a sok közül Czaj Adolf február 27-én a Schulverein törekvései védelmére

beszédet tartott a magyar parlamentben és márczius hetedikén már nagy férfiú volt, kinek nevét minden igazi szász kívülről tudta.

Egy igénytelen beszéd, melynél silányabbat a tanár képviselő Dobranszky sem tudna elmondani, elég volt arra, hogy Czaj Adolfot rövid tíz nap alatt kiemelje a homályból, mely eddig környezte. A szászok nemi különbség nélkül rajongnak érte. A brassói férfiak feliratokkal ünneplik, a nagyszebeni hölgyek meg csokrokat és tudja isten mit minden mást nyújtanak neki. Szóval nagy férfiú lett, S mindezt azzal viszonzta, hogy választóinak arczképét megküldte. Ez olyan háladatlanság, melyet a derék szász atyafiak bizony nem érdemeltek.

Czaj Adolf honfitársainak lelkesedése szalmatűz mely tartós lángok nélkül csakhamar kialszik. Egy újabb beszédének vize elég a lehűtésre. De ha Czaj Adolf, a mi alig várható, a most aratott babérokon nyugodtan és szóval heverne is, népszerűsége a szászoknál még ez esetben sem volna maradandó. Nem abból a fából való, melyből a népszerű embereket faragják. Hiányában van azoknak a tulajdonságoknak, melyekkel embereit tartósan magához csatolhatná. Van valami ellenszenves vonás a modorában, mely Halhatatlanná teszi. Vezérszerepet pedig épenséggel nem fog játszhatni soha, mert a kétségbeejtésig száraz. De imponálni sem tud, mert minden szárazsága mellett nem józan. Vagy kihívó, vagy túlságosan alázatos, vagy mind a kettő egyidejűleg, de soha sem komoly. Beszéde nem őszinte, hangja nem a férfias meggyőződés ércze, hanem fülreszelő, mint a szajkóé, mikor emberi hangokat akar utánozni.

Egyet nem lehet megtagadni tőle, hogy sokat olvasott; gondolkozni azonban vagy nem akar vagy nem tud. Ha tehetségei volnának, kétségtelenül veszedelmessé válhatnék, de miután fellépése csak szereplési viselkedését árulja el, hatást soha sem gyakorol, s mindig csak nevetség vagy legfeljebb boszankodás tárgya leend, míg végre letűnik a közpályáról, mely kizárólag a tehetségek és erős jellemek versenytere.

Ezt ő nagyon jól tudja. Azért foglalta el azt a külön álláspontot, melyen jelenleg forog. Itt nem kell félnie, hogy más tehetségesebb versenytárs fogja orra elől elcsenni a dicsőséget. Ő csak beteges ambíciójának lett áldozata, mert nem érez valami különös rokonszenvet az egész szász heccz iránt. De most már benne van és jól találja magát s így erős gyűlölete minden ellen a mi magyar, egyhamar nem fog megszűnni.

Előbb is voltak különféle nemzetiségi matadorjai Magyarországnak. A különbség a jelen és a múlt közt csak az, hogy a nemzetiségi ultrák azelőtt büntetlenül nem izgathattak olyan heroikus eszközökkel mint a jelenlegi kormány alatt. Hiszen most már egészen szabadon hirdetik a magyar állam eszme egysége elleni háborút és a nemzetiségek sajtó közegei olyan hangerővel írnak, a minőt még a francia intranszignensek sem merészelnének használni a köztársaság ellen. Az a legboszantóbb, hogy magyar ellenes törekvéseiket a „hazafiság” leplével burkolják, a legundokabb cinizmussal állítván, hogy ők minden magyarfalóságuk mellett is lehetnek jó patrióták.

Íme erre lyukadt ki végre az, a mit a kormánypárton „dufla hazafiság” címén importáltak Bécsből.

Jókai úr volt első hirdetője az osztrák-magyar kettős hazafiság tanának. A nagy költő könnyen beszélhetett; neki bő a keble, ő szerethet több hazát egyszerre, de a közönséges magyar embernek mind a két szív kamaráját csak egy hazaszeretet töltheti be. Jókai dualisztikus hazafisága iránt a magyar nép nem is tanúsított fogékonyságot, de annál jobban méltatták a fakciózus nemzetiségek. Ők azonnal átlátták hogy e cím alatt legkényelmesebben lehet izgatni, annélkül, hogy az embernek akár csak a haja szála meggörbítettethetnék. Az, a mi az egy hazaszeretet eszméje mellett áruulás, törvényekbe ütköző büntetés, a Jókai-féle „kettős” rendszer mellett, legfeljebb ámitás, politikai képmutatás, de nem büntethető cselekmény. Czaj Adolf, Polit et tutti quanti, mikor a Schulverein vagy az Omladina eszméit propagálják, magyar hazafiságukra hivatkozhatnak ép úgy, mint Jókai

mikor a közös hadsereg instituczióját dicséri és ajánlja. Ezt belátták a jó urak és miután háta e módon eléggé fedezve van, bátrabban lépnek fel mint az előtt.

Ha Jókai úr meggondolja vala, mily veszedelmes konzekvenciákra vezet az osztrák-magyar hazafiság tana, ezt a frázist talán nem mondta volna ki soha!

Czaj Adolf brassói választóinak megígérte, hogy minden tőle kitelhető erővei oda fog hatni, hogy Erdélyből s ha lehet egész Magyarországból egy német provinciát fog csinálni, melyet azután oda kapcsol Germania lábaihoz. E „programm” és néhány akó sör alapján lett megválasztva. A jó brassói választók praktikus emberek, előbb megitták a sört, és csak azután hitték el az ígéretet.

Hogy Czaj Adolf úr a magyar főváros szépítése érdekében minden elkeseredett szászsága daczára is sokat tett, azt akkor bizonyította be, mikor arczképének kifüggesztését a váczai utcán megengedte.

Mikor a kép ott díszelget a kirakatban, ő maga a Kristóf-tér egyik sarkán leste; hányan bámulják a nagy „szász agitátort”; azután legalább is két óráig sétált a boltajtók előtt, hogy a nézők legott az „eredetiben” is gyönyörködhessenek.

Két évvel ezelőtt, mikor a Szidonba járt reggelizni, egy konfidenskedő „tandíjmentes” bölcsész azt találta tőle kérdezni, hogy mikor fogja letenni az első alapvizsgát? „Én nem vagyok diák, felelő Czaj meghökkenve, én már országgyűlési képviselő vagyok.”

Kellemetlen lehet, mikor a „nagy férfiak” azt tapasztalják, hogy csak diáknak tartják.

Dárday Sándor.

Miután csak kevesen ismerik, mindenk előtt bemutatom. Dárday Sándor budapesti ügyvéd, kormánypárti képviselő, külpolitikus, jogi szakíró s végre, mi magától értetik, igazgató tanácsos. Hogy e töméntelen rangja mellett még sem tekintélyes, onnan van, hogy egy szakmában sem tudott sikert felmutatni.

Mohácsi bukása után főkortese a „beszámoló beszédben” azzal indokolta a nagy kudarcot, hogy Dárday a b o l y i választók előtt német programm-beszédet mondott.

– Talán sok grammatikai hibát csináltam? kérdé Dárday meghökkenve.

– Nem grammatikai, hanem politikai hibát követett el a nagyságos úr; mert a hazafias sváb lakosság magyar beszédet akart hallani.

A bolyi leczkéből sokan okulhatnának, kik a nemzetiségi hiúságok dédelgetésében gyakran annyira mennek, hogy a magyar nemzet érdekeit teljesen figyelmen kívül hagyják. . . .

Dárday úr, ki politikai műveltségét egyedül a hírlapirodalomnak köszöni, és a ki a mameluk újságok frázisait szavalja el, valahányszor Tisza Kálmán bosnyák politikája védelmére kel a házban, ugyanaz a Dárday már évek óta kardoskodik a sajtószabadság korlátozása mellett.

Tény az, hogy haragjával a sajtónak eddig sokkal kevesebbet ártott mint barátságával, mert a legdühösebb vádja sem népszerűtlenítheti úgy a hírlapirodalmat mint egy cikke, mely tollából valami újságba kerül.

És mégis az a meggyőződése, hogy jeles zszurnalista.

Ha valamikor egy történetírónak eszébe jut, (mert hát a történetírónak is vannak néha gyöngye pillanatai) Dárday Sándor szakirodalmi működését kritikai bonczkés alá venni, irodalmi működésének megítélésére a szerkesztőségi papírkosarak bizonyára több anyagot fognak nyújtani mint a megjelent cikkei, melyek annyi szerkesztői „korrekturán” mentek keresztül, hogy a „dárdai észjárásra, alig lehet ismerni.

A huszonegy milliós bosnyák kölcsön tárgyalása alkalmával ő is indíttatva érezte magát külpolitikai nézeteit az európai nagyhatalmakkal megismertetni. Beszéde után, mely a „Hon” szerint nagyszabású volt. Szilágyi Dezső szólalt fél, ki a „tisztelet előtt szólót” úgy megkomplimentálta, hogy a szegény Dárday már nem tudta tovább hallgatni s kénytelen volt a teremből menekülni.

- Ne szaladj el, figyelmezteté jóakarólag egy barátja, hiszen Dezső rólad látszik diskurálni.
- Ép azért futék, felelé Dárday, mert mással úgy se boszanthatom.

Éles Henrik.

Olyan tüzes fantáziájú ember nincs széles ez országban, a ki Éles Henrik urat piros nyakkendő nélkül képzelhetné.

Saint-Simon tudvalevőleg egy pisztolyt sütött el lakása ablakából, hogy feltűnést keltve, legalább egy ideig beszéljenek róla. Éles Henrik mással nem tudván tüntetni, a figyelmet azáltal igyekszik magára vonni, hogy fekete szalon öltözékhez is piros kravalit köt. Egy „legidősebb ember” azt beszéli ugyan, hogy Jákóhalmán egyszer barna nyakkendőben tartotta meg a programmbeszédet, attól félvén, hogy választói a piros szín láttára – megbokrosodhatnak, mely állítás azonban már azért sem hiteles, mert a derék jákóhalmiak Éles programmbeszéde alatt, egy biztosabb forrás” szerint mélyen aludtak.

Mint képviselő abban az erős hitben el, hogy külpolitika dolgában Bismark ő hozzá képest kis Miska és valahányszor csak alkalma nyílik, keleti politikáról, Plevnáról, Hannibálról és Miletics Szvetozárról dicziózik.

Az újságírók karzatán mindig nagy örömmel fogadják Éles Henrik szónoklatát, mert üdítő pihenőt nyújt a szellem munkásainak. Ilyen beszéd alatt az újságíró mélyen fellélekzik és rendesen plajbász hegyezéssel, buffetbeli pogácsa falatozással vagy „rajzolásal” tölti az unalmas órákat.

Hegedűs Sándor.

Engedelmet kérek ez alkalommal Hegedűs Sándor képviselő urat komolyan akarom venni. Nehéz dolog lesz, de megpróbálom. Jóakarattal sokat lehet kivinni, gyakran még azt is, a mi lehetetlennek látszik. S hogy jóakarattal viseltetem Hegedűs Sándor úr iránt, mutatja az a körülmény, hogy k o m o l y a n akarom venni. Beszéljünk hát komolyan. Mi emelte Hegedűs Sándort abba a tizenkilence hivatalba, melyet jelenleg elfoglal? Tehetségei-e vagy a protekció?

A protekció a politikai pártélet egyik legveszedelmesebb kinövése, belladonna, melynek gyilkos lehelle a valódi tehetségeket lankasztja, szóval a politikai és társadalmi erkölcsök megrontója. De akár milyen erkölcstelen legyen is, míg istenek bársonyszékeken nem ülnek, addig a protekció, bármit tartsanak felőle, „udvarképes” kormányzati-eszköz marad; csakhogy a tisztesség tudó és hazafias kormányok soha sem fogják elvükké szentesíteni.

Hegedűs Sándor a protekciót, melyben részesítik megérdemli ugyan, mert vasszorgalommal igyekszik pótolni tehetsége hiányait, de azért mégis csak „protekció” marad az, minek ő karrierjét köszönheti.

Pályája kezdetén hírlapíró volt, még pedig nem a javából. Czikkeit, melyeket még a szedőgyerekek is szálnalmas mosolylyal fogadtak, Jókai úr „vezérczikkek” gyanánt iktatta a „Hon”-ba. Hegedűs annyira nem volt hiú soha, hogy fogyatkozásai elől teljesen elzárkózott volna. Neki dült a tudománynak; tanult, munkálkodott ernyedetlenül, és az eredmény az lett, hogy a „híres” kétezer vezérczikke közt volt néhány élvezhető is.

Alig fejezte be a „kétezeret” már honatya lett. Ekkor kezdé belátni, hogy Jókai nem írhat annyi jó regényt a Honban a mennyit ő le ne ronthatna a vezérczikkekben. Letette a tollat és újabbban kezdett tanulni, hogy pénzügyi szakférfiúvá képezze ki magát.

Hogy ez mindeddig nem igen sikerült neki, az e férfiú természetén és nem buzgóságán múlt. Sok oldalú olvasottságától csak a feje, de nem az esze lett terhesebb. Ismeri az angol, a francia, a német szakirodalmat bőven, nincs az a zugíró, kinek kontárművét ne ismerné; talán még Dobránszky Péter munkáját is el-elolvasta, de azért judiczima még sem teljesen

megbízható és előadása gyakran azt a vélelmet kelti, mintha Kautz Gyula tankönyvének kívül, soha mást nem olvasott volna.

Annál jobb lenyomást tesz az a bámulatos munkakedv, melyet Hegedűs minden alkalommal tanúsít. Ha tehetsége egyenes arányban állana munkakedvéhez Hegedűs még nagy szolgálatokat tehetne e hazának és a magyar politikusok közt első helyet foglalhatna el.

De tehetségének ez aránytalansága mellett is szép eredményeket tudna felmutatni ha fellépésének komolyságától jobban volna áthatva. Nem tudják komolyan venni, ez sikertelenségeinek legfőbb indoka. Akármit cselekedjék, kitetszik belőle a gondatlanság gyermek arcza, mely annál bohókásabb minél több ránczot vág fontoskodó homlokán.

Nagy hiba ez, mely sok fényes tulajdonságot felemészti. Idővel talán leveti a csörgő sapkát; van erre jogos remény. Még fiatal, mire a svábkort eléri, megszállja talán a komolyság is.

Istóczy Győző.

Vannak az antisemitizmusnak apostolai és vannak bolondjai. Istóczy Győző egymaga mind a két kategóriát képviseli. Ő az antisemitizmus bolond apostola. Apostol, mert első volt, a ki Magyarországon újabban felvetette és hirdette a zsidókérdést és utolsó lesz, aki a zsidóüldözés mániájából kijózanodik és a fegyvert leteszi. De bolondja is e mozgalomnak, mert a német antisemitizmust vezető férfiakat meggondolatlanul majmolja. Az antisemitizmus, melyet Stöcker és Henrici Németországban hirdetnek Bismarck herczeg egy szeszélyére vezethető vissza, mely politikai zavarodottsága percében támadt. Istóczy ezt vagy nem tudja vagy nem akarja tudni. Ő váltig azt hirdeti, hogy az antisemitizmus célja a zsidókat Palesztinába kergetni. Pedig a német antisemitizmusnak sokkal közelebb fekvő céljai vannak. Bismarck a nép vad indulatának a zsidók ellen való felkorbácsolása által csak a zsidók politikai liberálisizmusát akarta megfélemlíteni, hogy az úgynevezett „törvényes rend” alatt lappangó reakció védszárnyai alá menekülve, a burkus önkényuralomnak új és erős oszlopai legyenek. De a mi Németországban kormányzati eszély, az Magyarországon végzetes hiba is lehet. Istóczy ezzel nem törődik. Gyűlöli a zsidókat s ennek a gyűlöletnek legboszantóbb kifejezést csak úgy adhat, ha a németeket vakon utánozza. Nagy eredményeket azonban soha sem fog elérni, mert a milyen őszinte a gyűlölete és üldözési szenvedélye, ép olyan önző és kicsinyes az indok, melyből kiindul. Agitációja, melyet a sajtóban és a parlamentben kifejt nem egyéb a személyes bosszú kétségbeesett ordítózásánál. Ő nem áll erkölcsi vagy politikai elvek szolgálatában, hanem rabszolgája a saját indulatának. Gyűlöl nemesebb impulzus nélkül, nem úgy mint a harczmezőn ellenség ellenséget gyűlöl, hanem öntudatlanul, vakon, minden lelkesedés nélkül. A parlamentben eleinte szájalommal hallgatták végig e férfiút, kinek bizonyára van oka a zsidókra nehezíteni. Csak azt nem tudták megfejteni, hogy mi lehet vajjon az a súlyos bántódás, mely őt egész az exaltációig felháborította? Sokan intéztek már ez irányban kérdést Istóczyhoz, de ő a felelettel még máig is adós maradt. Van egy titka, melyet senkinek sem akar felfedezni. Egy országgyűlési képviselő, Istóczy utolsó parlamenti beszéde előtt azt tanácsolta neki, hogy nagyobb hatás kedvéért mondja el nyilvánosan az egész nemzet előtt, mi szolgáltattott neki indokot arra, hogy a zsidókat gyűlöli. Istóczy erre elutasítólag intett kezével. „Nem mondom el, felelé komoran, mert a zsidók örülnének, hogy engem is oly rúttal megcsalhattak.” Hogy e férfiú keblében azt a kiengesztelhetlen gyűlöletet a zsidók ellen mi kelthette, arról eddig csak mende-mondák keringenek. Azt állítják, hogy egy zsidó, ki Istóczy diákkorában a család vasmezei birtokát haszonbérrelte, váltókkal úgy befonta az öreg Istóczyt, hogy másképp mint a birtoknak a vérszopó hitelezőre való átíratása által, nem menekülhetett. E veszteség feletti bánat később oly erőt vett a szerencsétlen öregben, hogy súlyosan megbetegedett és meghalt. . . .

Sokkal érdekesebb egy másik verzió.

Istóczy Pozsonyban is járt és ha igaz a mit itteni élményeiről beszélnek, akkor kétségtelen, hogy a zsidók elleni antipathia e város falai közt fogamzott meg keblében. Istóczy ábrándozó volt mint minden fölületes műveltségű ember, akinek fantáziája a magasban, ismeretlen világokban kering és soha sem juthat megállapodásra, mert fél megismerkedni a nyers valóval, mely neki csak megaláztatást hozhat. Ilyen természetű emberek a szerelemben s a gyűlöletben egyaránt exaltáltak. Istóczy, ki most oly kegyetlenül tud gyűlölni, akkor ép oly lángoló tudott szeretni. Az a leány, a kit imádott nem volt méltó hozzá. Egy előkelő zsidó kereskedő leánya volt, ki a szerelmes ifjú érzelmeivel bűnös játékot űzött. Eleinte csak azon feltétel alatt ígérte kezét, ha a zsidó vallásra áttér, s midőn az ifjú nagy lelkiharcz után végre erre a lépésre elszánta volt magát, akkor a leány atyja kijelenté, hogy olyan embernek, ki ősi vallását a szerelemnek feláldozza, leányát soha sem fogja nőül adni. Istóczy kétségbe esett. A leány pedig Bécsbe ment rokonai látogatására; itt egy fiatal emberrel ismerkedett meg, a ki Istóczy vetélytársa lett. S mivel a leánynak is jobban tetszett a fiatal zsidó bankár, ez utóbbi győztesen vezette oltárhoz azt a hölgyet, kiért Istóczy vallását is fel akarta áldozni. Ez volt első szerelmének tragikus lefolyása.

E szomorú tapasztalat kínos benyomása alatt támadt lelkében egy bizonyos neme a mizanthropianak, melyből később a zsidógyűlölet kibontakozott.

En nem tudom mennyiben igazak ez adatok, annyi azonban bizonyos, hogy azt, aki ez epizódot elmondá, Istóczyhoz régi baráti kötelékek fűzik. Forrásomban a szereplők nevei is fel vannak említve, melyeket azonban természetes indokokból mellőznöm kellett.

De bármi legyen is fellépésének titka, a dolgon nem változtat semmit. Lehetséges, hogy igaz vagy talán csak képzelt bántalmak keserítették el kedélyét annak a férfinak, kinek vérét, agyvelejét, szívéét, szóval egész lényét a legsötétebb gyűlölet megmetyelyezte. Ki tudná az emberi jellem jegőczősődésének rejtélyeit megfejteni? A gyom a virágágy meleg szellőinek enyhe ölelései közt is gazzá fejlődik, íngig a virág gondozatlan talajon is kinyílik és illatozik. Akár jogos akár nem jogos Istóczy haragja, faj gyűlöletté válni nem lett volna szabad, mert tudhatta, hogy a tizenkilencedik század az ész és nem a vak szenvedély harczának a korszaka. A fanatikus kinevetik és csak az számíthat eredményre, ki legtöbb hidegvérűséggel rendelkezik. Istóczynak Magyarországon nagy küldetése lett volna, ha feladatát felre nem ismeri és agitációját nem magán boszú, hanem hazafias szellem hatotta volna át. Antisemitismusa nem nyugszik egészséges alapokon, mert csak rombolni akar és nem javítani vagy felépíteni. Milyen kedvező hatást szült volna, ha Istóczy speciális magyar zsidókérdést vet fel és nem helyezkedik a német antisemitismus internacionális álláspontjára. Ha Istóczy annyi önmegtagadással, annyi erővel és bátorsággal az elnémetesedett nyelvű és érzelmű magyar zsidók ellen veszi fel a harczot, a magyar zsidók intelligens és hazafias része legott csatlakozik hozzá és egyesült erővel keresztül viszik a reformáció nagy művét.

Így azonban ép az ellenkezőt érte el. A támadás faji fanatizmusa a megtámadottak faji és vallási fanatizmusát keltette fel úgy, hogy az orthodoxokból bigott és fanatikus zsidók lettek, kik a civilizáció és a magyarosodás eszméitől soha sem álltak oly távol mint épen most.

A zsidók intelligens, hazafias része e visszahatást ép oly mélyen fájlalja mint mindenki e hazában, kinek ez ország érdekei szívéen fekszenek. De a bajon jó sokáig segíteni alig lehet. A szerencsétlenek most mindenkinben üldözött látnak, ki felvilágosítás céljából közeledik.

Íme az Istóczysmusnak a végeredményei. Egy megfélemlített tömeg, a mely egyedül a vallás vak hitében keresi malasztját és a ghettoi világnézet sötétségébe temetkezik, hogy üldözői elől meneküljön

Az antisemitismus, mely ilyen gyümölcsöket érlel nem más, hazafiatlan ízgatásnál. Nem elidegeníteni, de megnyerni, hasznos polgárokká átalakítani a zsidók azt a részét, mely a viszonyok mostohaságánál fogva még mindig vallási és faji elszigeteltségben leledzik, az volna helyes feladata az antisemitismusnak. Ha Istóczy a szemita szokás és szemita szellem alól való felszabadítást sürgeti vala, az általa megindított mozgalom a haza javára válik, ő

maga pedig hervadhatlan érdemeket szerzett volna a magyarosítás szent ügye körül. De ő csak gyűlöletet hintett el s így csak gyűlöletet arat, mást talán nem is akar elérni.

Hogy valamikor észre tér, arra alig van kilátás. Nézeteit azért sem fogja megváltoztatni, mert céljai lelett józanon gondolkozni képtelen. Istóczy korlátolt félműveltségű férfiú, kinek a keleti kérdéstről, a pan-szlavizmusról és egyéb társadalmi és politikai dolgokról ép oly ferde nézetei vannak mint a zsidókérdéstről; de extázisba csak akkor jut, ha zsidókról beszél. Ekkor megszűnik hidegvérűsége, arcza kigyúl, szemei végzetes fényben villognak, egész lénye felháborodni látszik, hangja fagyasztóan rezg, mint valami alvilági szellem vészjóslata – szóval önkívüli állapotba jut és amit ilyenkor beszél átok és a mit gondol vér

Ő a zsidók közt egyáltalában nem tesz különbséget. A hebroni rózsát ép úgy gyűlöli mint a kaftános gyolcskereskedőt. A képviselőház karzatán múlt telén megjelent egy ritka szépségű hölgy, mondhatni a fővárosi szépek szépe. Fiatal és öreg honatyák azonnal ráirányozták a látcsövet és alig bírták ismét letenni. Istóczy figyelmét is magára vonta a karzat rózsája és oda sietett B., képviselőtársához a látcsőért, hogy a szép látványon ő is gyönyörködhessek. Győző komám, szóló tréfásan B. antiszemita apostol létedre, csak nem akarsz szemita szépséget élvezni?

– Hát már az is zsidó?

– Persze, hogy az; hát nem látod azt a gölya-orrú Itziget ott lábatlankodni az isteni jordanella mellett?

Mintha kigyót érintett volna, oly hirtelen vonta vissza kezét a gukkertől, ott hagyván a titkosan mosolygó tulajdonosának, a ki tovább is gyönyörködött az állítólagos Zion leány bájain.

Hanem egyszer mégis felsült. Egy képviselő, kiről köztudomású, hogy a tréfát sportszerűen űzi, egy delegacionális ülés alkalmával Istóczyt bemutatá egy bécsi nagy iparosnak, a ki a híres férfiút mindjárt meginvitálta, mivel hogy annyira örvendett a nagy antisemita ismeretségnek. Istóczy jókedvű kollegája kíséretében csakhamar meg is látogatta a nagyiparost, kinek családi körében olyan jól mulatott, hogy a válás szinte nehezen esett neki és szentül fogadta, hogy legközelebb „újra teszi tiszteletét.”

– No látod Győző, monda gúnyosan X. képviselő, tudtam hogy téged is megigéz a háziasszony szeretetreméltósága; alig lehet észrevenni hogy zsidó az istenadta menyecskeje.

– Lehetetlen! kiálta fel Istóczy.

– Hat ha nem hiszed, nézd meg az ajtófelfát úgy fityeg ott az a üvegmanlis tízparancsolat, akár csak rajt termett volna.

Istóczy visszamászott a második emeletre. A bejárónál csakugyan észrevette azt a kis jószágot, mely minden igazhitű lakásán látható, pedig megesküdött volna, hogy a házigazda és családja igazi, született keresztények. Azok is voltak; csak hogy X. képviselő egy alkalmas percben az ajtófelre függeszté azt a jelvényt, hogy a bécsiekkel a magyar gemüthlicheit megismertesse. Volt aztán multság, mikor Istóczy másnap nem tartotta szavát és a hotelben azt a rendeletet adta ki, hogy betegnek mondják, ha keresi valaki. Istóczy máig sem ismeri az igazi tényállást, de azt fogadta, hogy a szép menyecskéknek többé olyan gyorsan nem fog hinni soha.

Nem zsidókkal szemben Istóczyt előzékeny sőt szelíd modorúnak mondják. Az utcán, ha magában jár, egész más jelenséget nyújt mint társaságban. Itt közlékeny, jó kedvű is szokott lenni, nyilvános helyeken azonban elzárkozottnak, búskomornak látszik, gyakran önmagába merül el annyira, hogy fenn hangon monologizál vagy karjait dühös gesztusokra hajtja.

Antisemitismusa első stádiumában gyakran látták zsidókkal társalogni, sőt néha a sémiták elméskedő kifogásait és megjegyzéseit is csendesen meghalgatta. Most már azonban tudva nem érintkezett zsidóval, még Kónyival sem, a kire pedig még senki sem haragudott. Az előtt csak nagy férfiúnak tartotta magát, most azonban már azt hiszi, hogy üstöke a felhőket támogatja, hogy az emberiség boldogsága és nyomorúsága szeme hunyorításától

függ, hogy ő tartja a markában az egész világ sorsát, szóval nagyzási hóbortja immár komplet örültséggé fajult. Parlamenti működésié ismeretes. Olyan kérdés nincs, ha csak nem zsidó ügy, mi őt érdekelné. Eddig más tárgyról a parlamentben nem is beszélt, de a zsidókérdésben sem fejtett ki valami fényes szónoki tehetséget. Improvizálni nem tud és a mi nincs a papirosán, non est in mundo. Beszédei szaggatottak, összefüggéstelenek, német antisemiták magyar nyelvre átfordított közhelyeinek konglomerátuma. Egyszer megesett vele, hogy előadása közben az izgatottság anynyira erőt vett rajta, hogy a beszédet tartalmazó papírszeletek reszkető ujjai közt kisikamlottak úgy, hogy az utolsó fölébe és az első aljára került. Istóczy a tévedést csak beszéde végén vette észre és ekkor sietett a gyorsírodába, hogy a beszéd sorrendjét kézírata szerint korigálják. Hallgatóinak fel se tűnt, mert megszokták czigánykerekét verő eloquenciájának furcsa alkotványait.

Mint hírlapíró Istóczy még szerencsétlenebb. Anynyit sem ért a tollforgatáshoz mint az ismeretes tyúk az abcéhez. Beszédein, melyeket előre megír, látszik, hogy nem tud írni, valaminthogy cikkei elárulják, hogy nincs szónoki ereje. S valóban csodálatos hogy épen az az ember váltakozott egy végtelen horderejű társadalmi kérdés megoldására, ki a szavósságon kívül, semminemű tulajdonságokkal nem rendelkezik, melyek nagy reformátori szerepre kvalifikálnak.

Az eszlári eset fejleményeit természetesen nem nézte összekulcsolt karokkal. Külsőleg a legnagyobb rezervációt színlelt ugyan sőt tüntetőleg tartózkodik a fővárosban, nehogy távolléte gyanút keltsen. De azért nagy része van az ügynök elmérgesítésében. Eltekintve attól hogy Onodyval, a ki a helyszínen a talaj aláaknázásával foglalkozik, állandó és szakadatlan összeköttetésben áll, ő az, ki eleinte a budapesti lapokat szája íze szerint gyártott „eredeti” táviratokkal előzönlte. Port hintett a közönség szemébe, hogy vihart arasson. S a vihar ki fog kelni; csak hogy nem tudni még kinek a fejére fog lecsapni a mennydörgős mennykő.

Karácsonyi Guidó gróf.

Gróf Karácsonyi Guidót itt csak azért említem fel, hogy a, bájos olvasónő tudomást szerezhessen annak a férfiúnak politikai szerepléséről, ki oly nagy előszeretettel viseltetik a solymári szüzek iránt. A nemes gróf magas termetű, kövér férfin, a ki magas életkora daczára, még mindig a „legjobb években” látszik lenni. A parlamentbe csak a változatosság kedvéért jön. Olyan képviselők kik még a legcsekélyebb dolgokra is visszaemlékeznek, azt állítják, hogy a gróf hosszú parlamentáris pályáján már egyszer egy beszédet is megeresztett. A beszéd kezdete csinosnak Ígérkezett, de mivel a közepét elfeledé a végét nem érthették. Egy cimborája sajnálkozva kérdi a beszéd után: Ugyan Guidó! Nem tudtál te annál okosabbat mondani? Mire Guidó gróf őszintén viszonzá: Nem bizony, mert az az os.....P, csinálta a beszédet.

Kármán Lajos.

Kármán Lajos születésénél fogva sváb, modorára nézve spanyol hidalgó, gondolkozása folytán pedig valóságos kinézer. Midőn három évvel ezelőtt, a bosnyák okkupáció dicsőítésére hosszas szónoklatot tartott, Jókai úr lapja, a Hon „europaerhek” nevezte el, mire még most is oly büszke, hogy „europaersége” igazolására minden alkalommal francia könyvekből idéz, a német kultúrát magasztalja, a magyart pedig barbár népnek csúfolja. Beszédéiben több a pathosz, mint az eszme, és legünnepélyesebb szónoklataiban nagyobb komikum rejlik, mint száz bohóc bukfencheiben. Kenetteljes előadása számalmas mosolyra indítja a hallgatót. De ő ezt mindedig észre nem vette, és nincsen olyan jó barátja, a ki erre figyelmeztette volna. Innen ered, hogy a saját expektorációit legjelesebb retorikai remeknek tartja.

Soha sem tudja mit beszél, őB épen azért, mert „közönséges eszével” fel nem fogja, azt

hiszi, hogy okosan beszél.

Szerénység dolgában alantabb áll a pénzügyminiszterségre áhítozó Móricz Pálnál, mert Kármán úr csak a főispáni méltóság után sóvárog.

Midőn legutóbb a zombori főispáni szék betöltésére kandidátust kerestek, Kármán úr olyan biztosra fogta kineveztetését, hogy a székfoglaló beszédét már be is magolta.

A beszéd azonban kárba veszett, mert nem lett belőle semmi. A mellőzés nagyon bosszantotta, de még jobban fájt neki a kárba veszett beszéd.

Elkeseredettségében mi telhetett tőle? Elrebegé az annyi fejtöréssel bevágott főispáni székfoglalót a philloxera-javaslat tárgyalása alkalmával.

Hogy Kármán úr miért mellőztetett, arról különféle hírek keringenek. Gonosz nyelvek azt állítják, hogy „szabadelvűségének” esett áldozatul annyiban, hogy Tisza Kálmán, őt tántoríthatatlan mameluknak ismervén, nem akart túladni a tizenhárompróbas támaszon, a főispánságot inkább egy „kétes elvű” férfúnak adományozta, hogy annak esetleges ellenzéki rohamait örökre ártalmatlanná tegye.

Midőn Kármán úr a múlt választásoknál kerületébe utazott, tekintélye emelése céljából szemüveget nyomott az orra tövébe.

A jámbor választóknak szörnyen imponált e „felfegyverzett” orr, és midőn kortesei elmondták, hogy a képviselőjelölt úr szemei ernyedetlen szorgalom és óriási tanulás folytán elgyengültek, a bámulat és megilletődés oly általános volt, hogy megválasztatása ellen senki sem mert szót emelni.

Programbeszédében az ellenzéket azzal gyanúsítja, hogy csak azért sympatizál a törökökkel, mert háremet tartanak. A verbászi hölgyek ezen denuncziáció folytán az ellenzék ellen természetesen szörnyen felháborodtak és férjeiknek különbeni válóper indítása terhe alatt meghagyták, hogy kormánypárti képviselőkre szavazzanak.

S a jámbor svábok, kik csakugyan attól tartottak, hogy a törökbarát ellenzék uralma a háremet meghonosítja, örömet szavaztak Kármánra, mint a soknejűség elleni küzdelem bátor előharcosára.

A „Hon” esti lapjában egyszer egy olyan beszéd jelent meg tőle, a melyet nem is tartott. Ez így történt: A budgetvita alkalmával Kármán feltűnő elegáncsiával öltözködve, nyájas mosolylyal az ajkán, szorongatott szívvel és izgatottan jelenik meg a házban. Mindenki gyaníthatta, hogy Kármán úr nagy akcióra készül, hogy élete egy fordulópontja előtt áll, szóval, hogy beszédet akar mondani. Ilyen katasztrófák előtt Kármán úr a journalisták irányában rendkívül előzékeny és leereszkedő szokott lenni, oly annyira, hogy még a „Hon” reporterét is „kedves öcsémnek⁴¹” szólítja.

A nevezett reporter, ki ezen előzmények után sejtette, hogy Kármán beszédet fog tartani, a kitüntető megszólítást szolgálatkészsége által akarván meghálálni, alázatosan megkérte Kármánt, hogy beszédét kivonatossan adja át a „Hon” esti lapja számára.

Kármán úr átnyújtá a kéziratot a reporternek, aki a sablonszerű reklam-frázissal feldíszítve a redakcióba küldé, honnét ismét a nyomdába adatott le.

Kármán rossz csillaga azonban az egész reklámvárat halomra dönté. Egy előtte feljegyzett szónok nálánál is unalmasabb bőbeszédűsége folytán, nem juthatott szóhoz. Az ülés végén a reporter sietve menesztett egy küldönczöt a redakcióba, hogy az elmondatlan beszédet visszavonja; de lázas sietségében a címet tévesen jegyzé fel. A hordár szaladt, izzadott, keresett – hiába, nem talált a címzett helyre. Végre megunván a haszontalan fáradozást két órai keresés után visszament a reporter úrhoz, hogy a történetekről referáljon. De ekkor a baj már elháríthatlan volt. – A beszéd, melyet Kármán úr még el sem mondott, a ház által a „Hon” esti lapja szerint már is „nagy tetszéssel” fogadtatott.

Kemény Gábor báró.

Nincs az a miniszter, ki legalább egyszer életében valami okosat nem tehetne, ha

máskülönben nem is, hát a lemondással, a mi aztán azzal az irigylendő előnnyel jár, hogy még az örökké zúgolódó ellenzéknek is lefegyverzi. Báró Kemény a miniszteri tárczától még nem vált meg ugyan, de azért bátran hivatkozhatik egy okos tenyére, melytől nem fogja megtagadni senki sem a teljes elismerést.

Ez a nevezetes tény az, hogy még mindig nem „követte el” azokat a nagyszabású reformokat, melyeket a budapesti kereskedelmi kamara küldöttségének, miniszteri pályája elején ígért. És mivel hogy ez ígéretét be nem váltta, elismerést érdemel és dicséretet; mert azok az újítások miket a folyton tanuló és meg mindig semmit sem tudó miniszter életbeléptetett volna, bizonyára a mostaninál még rosszabb helyzetet teremtettek volna.

De azért mégis büszke lehet az ország a nemes báróra, mert nincs az a kabinet Európában, melynek kereskedelmi minisztere olyan jól tudna énekelni amint br. Kemény Gábor. Hogy milyen szép tehetséggel rendelkezik e téren, azt egy kirándulás alkalmával mutatta, mikor a gyöngyösi kávétermelés hírére indítatva érezte magát a kávé szakférfiúi megköstölésére Gyöngyös városába utazni. De miután a legdemokratikusabb ember sem kívánhatja, hogy egy exczellenciás úr sajátkezűleg főzze a kávé, Visontai Kovács Lászlóné szeretetreméltó előzékenységgel olyan fekete levessel szolgált a miniszter vendégnek, melynél különbet a törökök császára se ivott teljes életében. Kemény báró el volt ragadtatva a „gyöngyösi kávé” jelességétől elannyira, hogy alig talált kifejezést a dicséretre s örömeiben talán kávé-enquetet is hívott volna össze, ha V. Kovács László elég jókor nem figyelmezteti, hogy az a kávé, mely őt annyira örömittassá tette, tulajdonképen nem is volt gyöngyösi termelés, hanem silány jávai bab. A miniszter boszankodott a felsülésen, de miután a derék háziasszony azzal mentegetődzött, hogy ő exczellenciája a gyöngyösi kávéval kétségtelenül elrontotta volna gyomrát, Kemény Gábor báró kiengesztelődött és szokása szerint meglegedetten mosolygott. De hogy a miniszter homlokáról az elkedvetlenítés még legvégső árnyéka is elűzettség, a háziasszony zongorához ült és oly elragadóan játszott, hogy a miniszter önkénytelenül énekelni kezdett, mint a legendabéli szikla Tyrteus érintése folytán. Így folyt ez jó darabig duettben; a háziasszony játszott, a miniszter énekével kísérte. Fölösleges említeni, hogy Kemény Gábor e váratlan virtuozitása valóságom tapsvihart keltett a vendégek közt.

Hogy a kereskedelmi miniszter ezt a szép tulajdonát a budapesti szalonokban még oly kevésbé ismerik, azt maga a báró fejtette meg, midőn egy gyöngyösi polgár hízelgő megjegyzésére, hogy „ilyen hanggal még Budapesten is produkálhatná magát ó excellenciája”, azt felelé, hogy hiszen ő ezt szívesen tenné, csak ha az ördög el nem vinné mindenhova azokat a gonosz újságírókat, a kik nyomban kitennék a lapba, sőt az éneket talán meg is kritizálnák . . .

Annyi bizonyos, hogy Kemény Gábor báró egy operában jobban megfelelné szerepének, mint abban a komédiában, melyben ő jelenleg a kereskedelmi minisztert játssza.

Vannak azután Kemény Gábor bárónak még egyéb jó tulajdonságai is. Privát embernek elég szellemes és azonkívül szeretetre méltó is. Magas állására nem hiú, mint rendszeren szoktak lenni azok, kik nem tehetségeik hanem a szerencsés véletlen folytán jutottak magas polczra. Mások beszédét és tanácsait szívesen hallgatja meg, csak azért, hogy neki ne kelljen tanácsot osztogatni. Innen magyarázható az enquettek iránti rajongása is. Alárendeltjeivel szemben leereszkedő, mert minden hivatalnokát szakembernek tartja. De nincs is a kereskedelmi minisztériumban az a legutolsó tiszteletbeli segédfogalmazói helyettes, ki nagyszerű tervekkel ne vajúdnék.

A Tisza kormány alatt már hozzá szoktak ahhoz, hogy a szakminiszterek nem egyebek, mint aláíró gépek s a mit a jobb kéz, t. i. az államtitkár előterjeszt, azt a balkéz – a miniszter aláírja. Itt is épen úgy, mint a többi minisztériumokban Tisza parancsol, az államtitkár cselekszik, a szakminiszter pedig csak jóváhagy. Különben Matlekovits úrnak sokkal jobb dolga van, mint többi kollegáinak más minisztériumokban, mert főnöke elismeri szellemi fölényét sőt titokban teljesen rábízta a minisztérium vezetését és míg a többi

miniszterek abban az erős hitben vannak, hogy államtitkáiraikon kívül csak ők értenek valamit rezortjaikhoz, addig Kemény báró saját gyengesége érzetében egyedül és kizárólag Matlekovits urat tartja az összes ismert és ismeretlen közgazdasági ipar és kereskedelmi tudományok nagymesterének.

Egy nagy-körösi paraszt, a ki a képviselőház karzatáról bámulta a honatyákat, Kemény Gábor báróra mutatva kérdé szomszédjától, hogy az a jókedvű úr ott abban a piros székben ki legyen?

A kereskedelmi miniszter, felelé a kérdezett. „Nem hijába kereskedő a miniszter úr, felelé a paraszt, úgy somolog akár csak a Salomon boltos, mikor a fehér cselédnek a pántlikát méri.”

A hasonlat kissé nyers, – de találó. Mozgékonyasága, arczkifejezése és a barna vörösbe játszó körszakálla inkább sejtetik Jákob ivadékát, mint a kékvérű mágnást és igen sok lavateri ismeret kell ahhoz hogy az ember holmi nyájaskodó rőfös kereskedőnek ne tartsa.

A mosoly, mely ajkait örökösen körüljátsza, kétségtelenül lelke nyugalmát tükrözik vissza a miniszternek. Különös, hogy mosolya soha nem változik. Akár Jókai, akár Szilágyi szóljon tette vagy mulasztása felől, a miniszteri mosoly ugyanaz marad, sem szarkasztikus, sem megvető, sem büszke, sem leereszkedő, hanem olyan sajátságos vonaglása az ajkaknak, mint a kis gyermeknél észlelhetjük, midőn pityeregni szeretne, – de nem mer.

Iía beszédet mond a házban, akkor rendesen szemüveget nyom az orrára, nyilván, hogy jobban láthassa mily hatást keltenek szavai a karzaton. A nemes báró ugyanis beszédeit rendszerint a karzat publikumához látszik intézni, és csak akkor tér el e szokásától, ha improvizál, – mert ilyenkor mesterére, Tisza Kálmán miniszterelnökre néz, aggodalmasan fürkészve arcza vonásait, nehogy olyat mondjon, a mit a kormányelnök helytelenít.

A kép teljessége tekintetéből meg kellene még emlékeznem arról is, hogy Kemény Grábor báró szenvedélyes pipázó és hogy nagy előszeretettel viseltetik a szűz dohány iránt; de miután a kereskedelmi és pénzügyi miniszterek közt fennálló benső viszonyt egy kis szűz dohány miatt perturbálni nem akarom, a nemes báró nikotinos kihágásait hallgatással mellőzöm.

Móricz Pál.

Sok fontoskodó és sok fontos személye van a kormánypártnak, de oly fontos egy sincs, mint Móritz Pál, Ha annyi tudomány szorulhatott volna bele, mint a minő a terjedelme, igazi métermázsás kapacitása volna az országnak. így azonban a tömeg és térfogat megvan, de a súly az még sem nyom többet egy-egy szavazatnál.

Más tulajdonság az, a mi őt a mamelukok vezérgárdájába juttatta. E tulajdonság, hogy ő volt a balközép „arany parasztja.” Egyszer messze nagyon messze földről azt kérdezték Simonyi Ernőtől: „Miért is híjják voltaképen Móritz Pált arany parasztnak?” Móritz Pál megtudta e kérdést s nagy hetykén az-felélte: „Azért, mert arany a szerencsém!”

S ebben igaza volt. A Móricz család mindig sze-rencsés volt. Hárman valának testvérek s mind a három nagy úr lett. Móricz Pál azon kezdte, hogy egyszer földet vásárolt nagyban ő eladta Tisza Kálmánnak kicsinyben. S miután mind a kettő az adás-vételén meggazdagodott, Móricz Pál Tisza Kálmánt és a miniszterelnök Móricz Pált pénzügyi zseninek tartja.

Szerencséje ez ideig soha se hagyta cserbe. De legnagyobb szerencséje volt mégis az, hogy híres lett mint nemzetgazda. S talán máig is e hír zenithjén megmarad, ha véletlenül cikkírásba nem fog s jó Péchy Tamást azzal nem mutatja be a világnak, hogy jó családból való s rendes úri nevelésben részesült. Attól a perctől kezdve oda lett híre, oda dicsősége, s nem maradt neki más, mint a feladat, hogyan tegye hivatalba a familiáját. Ez annyira sikerült neki, hogy egy ízben hivatalüresedésnél a lapok pályázat helyett idézést tettek közzé, a mely fel és lemenő ágon felszólított minden bárhol létező és eddig föl nem fedezett Móritzot: ennyi meg ennyi idő alatt jelentkezzék, hogy elfoglalhassa az üresedésbe jött hivatal. A legutolsó idézésre már senki se jelentkezett, a mi annak bizonyosága, hogy nincs többé hivatal nélkül Móritz törzsön egyetlen egy Móritz se.

Hírneve ma már a mamelukok között csak mint Falstaffé él és uralkodik. Szeretik, mint Henrik udvarában szerették Falstaffot. Henrik udvarában szerették, mert jó korhely czimbora volt, Tisza Kálmán udvarában szeretik, mert jó kortes.

Kortességéről beszélnek a következő újabb adomát.

A választások alkalmából feljött hozzá egy kortese, hogy szolgálatait felajánlja. Móricz Pál szívélyesen fogadta és megadta neki a szükséges nyomtatékos instrukciókat. Többek közt azt is fölemlíté, hogy Tisza Kálmán testi-lelki barátja, kitűnő hazafi és betolyásos ember, aki mindent kivihet a kormánytól. Ez elég szép, viszonzá a kortes, de ezekkel bajos lesz választót fogni; Bárádon és Szászvárosban már ezen nyargaltunk, de azért mégis elbuktunk. Valami újat, rendkívülit, a mit még nem hallottak, olyant tessék mondani, mert különben a választóknak már nem lehet imponálni.

Móricz Pál homloka tövébe teszi mutató ujját és úgy tett mintha gondolkoznék. Megvan! kiáltá győzelmes mosolylyal: „Mondja meg a szarvasi választóknak, hogy nagy tudós vagyok; ez egészen új, azt még nem állította rólam senki. ...”

Daczára az ajkain ülő örökös mosolynak, hangja mindig haragos. Még a „kedves barátom”-at is csak úgy ejti ki mint más halandó a „teremtettét.”

Az utóbbi ülészakban Tisza Kálmán őt a csendes mamelukok gárdájába osztotta be, a hol egész törvényhozói tevékenysége abból áll, hogy a kormánypárti beszédek alatt ébren maradjon, kellő időben „halljuk”-ot ordítson és ha kell „igent”-t kiabáljon. Több évi szorgalmas gyakorlat után ő e mesterség mindahárom nemében már annyira remekel, hogy a kormánypárt büszkén tekintheti R á c z Anasztáz, a mamelukok volt „generalbassusának,” méltó utódjának.

Miután Széll Kálmán 1878-ban a pénzügyminiszteri tárczáról lemondott, az újságokban többször felmerült a hír, hogy Móricz Pált fogják megkínálni a miniszterséggel. E híreket természetesen senki sem vette komolyan, csak Móricz Pál. Ő már annyira meg volt győződve kinevezéséről, hogy egy szép napon jóval az ülés megnyitása előtt sietett a házba, beleült a megüresedett bársonyszékbe, s megpróbálta nem fog-e összeroskadni az ő pénzügyminiszteri súlya alatt.

A bársonyszék ropogott, de összeroskadni nem roskadt alatta – nyilván azért mert csak félénk próba volt az egész.

Onody Géza.

Onody Géza f. é. május 23-án délelőtt pontban fél tizenkét órakor lett híres ember. Eddig az emlékezetes óráig csak szűkebb baráti körökben ismerték.

A parlamenti életben mindig vannak olyan mozzanatok, melyeket az ember egy kis ügyességgel vagy fufanggal a saját hírének emelésére bőven kiaknázhat. Ilyen mozzanatot nyújtott utóbbi időben a zsidókérdés és Onody élt az alkalommal. Az említett napon és órában felállt és a magyar törvényhozás termeiben kijelenté, hogy az eszlári sakter egy keresztény szüzet rituális czélokra legyilkolt. E vád mint a villám a tiszta égből csapott le a magyar parlamentbe. Mindenki megdöbbsent. A hír bámulatos gyorsasággal szárnyalt a szélrózsa minden irányába és kevés órával később nem volt az a zug Európában, ahol nem beszéltek arról a vérvádról, melyet Onody az eszlári sakter és bűntársai fejére zúdított. Onody pedig meglegedetten dörzsölé kezeit. Egyszerre két legyet ütött agyon: eloszlatta a homályt, mely addig környezé és vérig boszantotta a zsidókat, kiket végtelenül gyűlölt.

Az antisemitismus e vádból habozás nélkül sietett saját céljaira tőkét verni. Istdczy emelkedett fővel és triumfatori mosolylyal jelent meg a házban és legott iparkodott Onody vádját általánosítani, azaz a zsidókat olybá tüntetni fel, kik bizonyos rituális czélokra keresztény vér után. szomjaznak. Ekkor támadt a zsidók egy részében az örületes gondolat ez általánosított vád igazságtalansága bebizonyítására szövetkezni. A zsidók e szolidaritása nem csak tapintatlan de jogtalan is volt. Ténynek ugyan tény az, hogy a zsidók a vérvád

általánosítása után foglaltak el szolidaris védelmi állást, de azért az eljárás mégis tapintatlan, mert a fenforgó esetben a zsidóság elleni vádat a zsidóság csak úgy czáfolta volna meg legalaposabban, ha ügyét nem azonosítja az eszlári sakter ügyével és nem avatkozik olyan dologba a mihez a zsidóságnak semmi köze.

De jogtalan is volt a beavatkozás, mert a „díjkitűzés” és „védő-rendelés” mind olyan teendők, melyek az illető magánfélt vagy az illetékes hatóságokat megilletik, nem pedig a zsidóságot, melyet gyilkossággal nem vádolhatott senki.

A hiba megtörtént, azon most már változtatni nem lehet. A szándék kétségtelenül tiszta volt és a legjobb indulatból eredő, csak hogy ez mindössze még nem elég arra, hogy tapintatlanságot és jogtalanságot lehessen büntetlenül elkövetni. S a büntetés nyomban rá is következett. Félremagyarázták a beavatkozást és e tévedés alatt fejlődött az eszlári esetből formális zsidókérdés, mely mindaddig fogva tartandja a kedélyeket, míg valami váratlan esemény tisztítólag nem lép közbe

Legjobban érezheti most magát Onody Géza képviselő. Még fürdőbe se megy e tikkasztó nyári időben, annyira elemében van most Eszláron. Istóczy annyira bízik adlatusa tehetségeiben, hogy az eszlári ügyet teljesen ráruházta, de más oldalról is hízelgő elismeréssel nyilatkoznak tehetségei felől, a mennyiben az eszlári bűnvizsgálat – vezércsillagának mondják. De bármint álljon a dolog, annyi bizonyos, hogy Istóczy sokkal hiúbb, nagyra tartóbb és a mi ennél is több sokkal fanatikusabb Onodynál, a ki józan, eszes és hasonlíthatlanul jobb modorú.

Mikor Onody az emlékezetes beszédet a parlamentben elmondotta volt, Istóczy oda sietett hozzá, hogy „felavatási” kézszorítást váltson tanítványával.

– Holnap, monda próféta hangon, a keresztényvilág benned egy második Istóczyt fog dicsőíteni és a zsidó Volksblattok még arczképedet is kiadják.

Onody udvariasságból nem felelt erre semmit; mert hát gyakran udvarias is tud lenni, különösen akkor, ha hallgat.

Azt beszélük, hogy már jogász korában szeretett a zsidón csínyet ejteni. Egyszer vakációban történt hogy a falu utczaiban sétálva füle mellett surrant el egy kő, melyet az utczán rakonczátlankodó gyerek csoportból hajíthatták utánna. Onody a menekülő suhanczok után sietett és elcsípte a tettest.

– Sose félj, bizfcatá Onody a reszkető kamaszt, no fogd, itt van egy hatos a miért nem találtál, nekem nincs több pénzem, majd kapsz a zsidótól egy forintot is, mert annak több pénze van.

S a suhancz csakugyan megpróbálta a szerencsét és a legelső zsidó után, aki útjába került, olyan követ hajított, hogy a karja szinte beleszakadt.

Természetes, hogy a zsidó a dolgot nem köszönte meg pengő pénzzel.

Mikor aztán később végzett földbirtokos lett, néhány eladni való juhbőre volt a színben. Restelte hogy kárba vesszenek, de még jobban restelte, hogy a zsidó nyereszkezdjék rajtok. Felvitette a padlásra és aztán felküldé a Salamon zsidót, nézze meg, mennyit ér a darabja. De míg a zsidó a padláson bőrnézőben volt, addig Ónody a lajtorját a bejáró alól elviteté, úgy hogy Salomon csak nyaktörő saltomortalével szabadulhatott volna meg magas tömlőczéből. Ilyen „ helyzetben” persze könnyű volt a zsidóval megalkudni.

Azóta Salamon zsidó aranyért sem menne fel Ónody úr padlására.

Prileszky Tádé.

A zárszámadási bizottság elnökének nem kell sokkal több eszének lenni mint például egy tiszteletbeli főkönyvtárnoknak, de ha volna is, nagy hasznát úgy se vehetné.

A legidősebb képviselők sem emlékeznek arra, hogy a zárszámadási bizottságnak valamikor más elnöke lett volna mint Prileszky Tádé. E tisztség czímén hozzászoktak őt kiváló pénzügyi szakférfinak tartani, valaminthogy magas termete, impozáns hasa és

tiszteletet gerjesztő kopaszsága hozzájárult, hogy a kormánypárt „tekintélyes tagjának tartják.

Ő maga annyira meg van győződve állása fontosságáról, hogy kereken hiszi, miszerint matematikája nélkül a pénzügyminiszter silány öt forintos kölcsönt nem tudna a Rothschildektől kiszorítani. Hogy számolni csakugyan tud, mással mindeddig nem bizonyította mint, hogy zárszámadási tévedéseire rendszeren maga is rábukkant. Zárszámadási jelentéseinek legalább is olyan súlyt tulajdonít, mint a pénzügyminiszteri expozéknak, s ha másnap Hegedűs Sándor úr a Honban háromhasábos vezércikkben nem ünnepli a zárszámadási enuncziációfc, megbotránkozva panaszkodik a lapok hazafiatlanságáról, melyek még egy gyalázatos nihilista merényletről is többet írnak, mint az ő korszakot alkotó beszédéről.

Mikor ott ül a ház jobb oldalának első padsorában és fülhegyezve hallgatja a szónokokat, akkor azt hinné az ember, isten tudja mennyire gyönyörködik abban a szónoklatban. Pedig szó sincs róla. Csak azért figyel, hogy kellő időben hiven teljesítse azokat a szolgálatokat, melyeket úgy szoktak elnevezni hogy: „ellenmondás”-, „élénk felkiáltások”-, „zaj”- vagy „helyeslés”-, „éljenzés”-, „taps jobb felől.”

Rohonczy Gida.

Rohonczy Gida hármass szerepet játszik. Herkules, ki a korrupció augiasz-istóláját akarja kitisztítani; Vitézlő Bayard hiba és rettegés nélkül a párbajok dicső mezején és végre a lovagiasság szabályainak kodifikációja dolgában a kaszinó Csemeghije.

Mint Herkules már sok feltűnést csinált, de az augiasz-istállót azért még sem tisztította ki. E parlamenti ülészek elején azzal köszöntött be, hogy ő Várady Gáborral a tócsói választókerület országgyűlési képviselőjével egy házban együtt nem akar ülni. Az öreg és az utóbbi évek sanyargatásai alatt teljesen megtört Váradyt egészen váratlanul érte e súlyos csapás, melyre ő már azért sem volt elkészülve mert azt hitte, hogy elég purgatoriumon ment keresztül, mielőtt ismét a nyilvánosság elé lépett. Rohonczy azonban nem hisz a feltámadás dogmájában. A ki egyszer erkölcsileg meghalt, az ép oly kevéssé támadhat fel, mint az, kit fizikai halál ért. Jól van. De nem szabad elfelejteni, hogy vannak társadalmi törvények, melyek más elvekből is indulnak ki, s a melyeket okvetlenrespektálnunk kell, ha a méltányosság követelményeivel összeütközésbe nem akarunk jutni.

De eltekintve ettől, egy igen fontos alkotmányos törvény, a választási jog szabadságát is vekélyeszteté, mert Rohonczy úr a választók szuverén akaratát a kaszinó privátakaratóval akarta megsemmisíteni. Ilyen nemű erőszakoskodás előbb utóbb oda fajulhatna, hogy bármely kormánypárti „erényhős” a kellemetlen elemeket a törvényhozás csarnokaiból kiszoríthatná. Rohonczy erre nem is gondolt, mert őt csak kaszinói szempontok vezérelték Várady Gábor elleni fellépésében.

A Várady ügyből kifolyólag becsületsértési pert indított őt tűzoltó ellen, kiket nagyobb részt el is ítélték. Ugyancsak a Várady ügy miatt vádlottként is szerepelt már a budapesti fenyítő törvényszék előtt, mely párbaj vétsége miatt tizennégy napi elzárásra ítélte. Rohonczy az ítéletben megnyugodott. Nem felebbezte, daczára hogy a megkegyelmezést bizonyosra foghatta. Nyilván vágyott a fogház életet megismerni. Azt pedig soha sem fogja megismerhetni, mert egy igen tapasztalt börtönőr véleménye szerint, az úr még a – börtönben is úr ...

Hogy Rohonczy, a ki a kormánynyal folytonos hadilábon áll, miért nem hagyta még el a kormánypárt táborát, az furcsának talán furcsa, de nem megfeyjthetlen. Hát ha kormánypártisága által fellépésének annál nagyobb hatást akar biztosítani? Ha maradásának ez az indoka, akkor bizony már rég átmehetett volna az ellenzék soraiba. Az igazságnak hatása van bármely oldalon hangoztatják.

De akár marad, akár megy Rohonczy úr, kétségtelenül talál még alkalmat a mostani kormánynak kellemetlen perczeket szerezni.

Steinacker Ödön.

Steinacker Ödönnek nagy hibája, hogy a mohácsi vész előtt nem volt német generális. Mint ilyen híres nevet, győzelmi babérokat szerezhetett volna magának és a kultúr nemzet kiolthatlan betűkkel iktatta volna történetkönyvének legszebb lapjaira. Ez a dicsőség azonban, fájdalom, nem érte őt és most borongó kedélylyel ott alkalmatlankodik a magyar parlamentben, hol más szolgálatot nem tehet a nagy német birodalomnak, mint hogy szidja a magyarokat.

Hogy Steinacker miért lett magyarfaló, arra talán ő maga sem tudna megfelelni. Vannak gyöngye politikai jellemek, melyek önkénytelenül besodortatnak valamely mozgalomba, anélkül, hogy lépésük erkölcsi céljait ismernék. Olyanok mint a varangyok a posványban, melyből táplálékot szíznak, ott híznak és ott ki is múlnak. Szász hazafiságának süldő korában cikket írt külföldi német lapokba, melyek eredménye az lett, hogy tekintélyét a birodalmi németek előtt teljesen elveszte, úgy hogy kénytelen volt a politikai hajléktalanok erdélyi szász asylymába menekülni. S mikor itt körültekintett és látta, hogy vannak nálánál is tehetetlenebb emberek, felfuvalkodott lármázó pulykának állott be a szász tollasok közzé. Egy ideig abban a meggyőződésben élt, hogy egy erdélyi szász fejedelemség alkotására van hivatva s már arról is álmodott, hogy a Gartenlaubét megteszi az „erdélyi szász állam” hivatalos közlönyévé; később azonban praktikusabb lett és lemondva a nagy szász hóbortokról, közeledést szimulált a magyar nemzeti állásponthoz, hogy a magyar kormány kegyét megnyerve, valami konczot elfogadhasson.

Kapott is.

Elment mint Göthe libája utazni a Rajna körül, és mire visszatért, megnöttek szárnyai és teljes szász izgága gunár lett belőle. Jelenleg kettős szerepet játszik. Szász agitátor és iparfi. Szász heczceléseivel biztosítani akarja magának a nemzetiségi képviselést a magyar parlamentben, mint iparfi pedig valami sinekurát hajhász. Tolakodás jellemének egyik fővonását képezvén, önző céljait részben el is érte. Országgyűlési képviselő és a magyar kereskedelmi és iparkamara másodtitkára, s ez legalább is gradus ad sinekuram.

Nagyon sajtáságos, hogy azok, kik egyenesen a magyar állameszme egysége és érvényesülése ellen uszítanak, és a magyar faj, a magyar nemzeti kultúra elleni gyűlöletet a hazában és külföldön, hírlapokban és beszédben egyaránt hangoztatják, kiknek törekvése a magyar név meggyalázása, hogy azok magyar államhivatalokban nem csak hogy megtűretnek, de sőt néha a hazafias hivatalnokokkal szemben kormányi protekcióban részesülnek.

Vagy nem abszurdum, hogy ugyanaz a Steinacker, ki eltörülhetlen gyűlölettel viseltetik a magyar nemzet iránt, egy intézet hivatalnoki testületéhez tartozzék, melynek első feladata magyar érdeket képviselni és a nemzet gazdasági jólétét előmozdítani? Miért nem megy Steinacker úr oda, hova szíve vonzza? Valóban ideje volna már e nemzetiségi heczcelőkkel végre megértetni, hogy a magyar nemzet nem akar többé kigyó-kat nevelni saját keblén. Ha a nemzetiségi ultrák tudnák, hogy a magyar kormány nem konczokkal, hanem szigorral traktálja a hazaárulókat; ha azt tapasztalnák, hogy a magyar kormány feladata magaslatán áll és a nemzetiségi áskálódások vakandokait értelmetlenné tenni törekszik; ha zabzacskó helyett ostort ragadna a kormány, és a csámcsogó hívogatást komoly parancsokkal cserélné fel: akkor most Steinackerek nem ordítanak a magyar parlamentben, nem volna Schulvereinek s nem kellene demonstrálni, kiabálni és protestálni.

Ez erőszak és megfélemlítés azonban csak egy pár haszonleső, lelkiismeretlen, szász népbolondítóval szemben lett volna helyén. A békés és munkás szász polgártársainkat más eszközzel is megnyerhettük volna a magyar állameszmének. Tisztán magyar nemzeti politikát követni, ebből áll az egész statustitok. Olyan állapotot kellett volna teremteni, mely okot ad a feltevésre, hogy Magyarországon magyarnak lenni előny nyel jár. Ez olyan magyarosodási eszköz, melynek nem állhat ellen se rácz, se tót, se szász, se oláh. A magyar

kormány ezt azonban nem tette, de nem is tehetette, mert nem rendelkezik a magyar államhatalom fölött és mert Magyarország meg van fosztva egyik eszenciális államalkotó faktortól: függetlenségétől. Ereje, vagyona s így hatalma és tekintélye felett Bécsben rendelkeznek. Lehet-e kívánni, hogy a szászok asszimilálódjanak Magyarországhoz, mikor maga a kormány azt hirdeti, hogy önmagában nem érez elég erőt a megélhetésre és hogy mások támaszára szorul? Csak a közösüges politikában és semmi másban rejlik a nemzetiségi eszmék újabb feltámadásának oka. Önálló, független Magyarországon nemzetiségi torzsalkodások nem merülhetnének fel, mert senki fiának nem jutna eszébe a távol államokra kacintani, ha e hazában jól érezné magát. Mindaddig azonban, míg a magyar nem lesz ura saját házában, mindig lesznek Steinackerek és olyanok, kik reá hallgatnak.

Azok közt, kik a szegény szász nép félrevezetéséből élnek, Steinackernek van legkevesebb képzettsége és mégis legtöbb tőkét ver a mozgalomból. Eleme a hecsez, anélkül nem tudna élni. Ha az erdélyi szászok hirtelen észre térnének, Steinacker meg volna semmisítve. Fanatikusnak látszik ugyan, de nem az, mert a kompromiszumokat keresi, bármely természetűek legyenek is.

Szabad óráiban mindig iparon lovagol. E téren Zichy Jenőnél is nagyobbnak tartja magát, mert magyar ember az iparhoz nem érthet olyan jól mint egy hamburgi. Gróf Zichy Jenő pedig elismeri nagy tehetségét s így szerepel e két férfiú mindenütt, hol a magyar ipar érdekeit képviselni kell. Hogy e képviselő, e vezetés mellett, miért stagnál a magyar ipar, azt Gelléri Mór is tudná megmondani.

Mint parlamenti szónok Steinacker csak akkor arat sikert, mikor hallgat. Nincs az a nyelv, melyben hibátlanul tudná magát kifejezni. Mikor magyarul beszél azt a feltevést kelti, hogy németül ért jobban, s mikor németül dikciózik spanyol nyelvészek tartják.

Mint hírlapíró se sokkal szerencsésebb. Írói pályája elején szellemi villámlásának csapadékait a Sieben-bürger Drache című ultra szász nemzetiségi politikai, társadalmi és közgazdasági heti lapban tette közzé, a mitől az előfizetők annyira eliszonyodtak, hogy a szerkesztő kénytelen volt politikai irányt változtatni, hogy ürügye legyen Steinacker cikkeinek visszautasítására.

Harmincznyolcz éves kora daczára még nem volt egy olyan pillanata, melyben nem lett volna eltelve saját nagysága pöffeszkedő öntudatával. Zsenialitásának külső jelzésére, csak szórakozottságból visel kravátlit – nyáron. Télen pedig kendőzetlen ségével tüntet, azt óhajtván bizonyítani, hogy lánglelke tüzén melegszik.

Valamint ségesen minden igazi demokrata, úgy ő is nagyon szeret nemes származásával hetvenkedni s ámbáron a hamburgi levéltárban még eddig nem tudták megtalálni a disznóbőrét, azért mégis így szokta magát aláírni: „Edmund von Steinacker.”

Különben pedig nincsenek neki exkluzív arisztokrata hajlamai és egy jó pohár bor mellett még a hauszknechtekhez is leereszkedik.

Tréfort Ágost.

Azoknak a hivatalos és félhivatalos újságíróknak igazán gyöngy életük van! Soha nem törik fejüket azon, a miniszterek jól vagy rosszul intézik-e az ország ügyeit, hogy megóvják-e kellőleg a nemzet érdekeit, hogy orvosolják-e a magyar nép sérelmét, nekik mindezekhez semmi közük, legkisebb gondjuk is nagyobb ennél! Egyéb teendőjük sincsen, mint a kormány minden ténykedése fölött dicsénetet zengeni, és Tisza Kálmán úr „hazamentő” szereplését vezér- és tárcza-cikkeiben, entrefilet és noticekben hirdetni. Jó kedvüket nem zavarja semmi aggodalom, s ha maholnap Tisza urnák az jutna eszébe, hogy Magyarországot Csehországba kellene beolvasztani, ép oly kedélyesen magasztalnák ezen „nagyszabású államférfiúi ötletet”, mint a hogy annak idején a zsandár törvényt, a pénzügyi kiegyezést, a bécsi udvari körök előtti meghunyászkodást és jogfeladást „hazafias tett”-nek nyilvánították. De míg a hivatalos és félhivatalos journalista a gondolkodás terhétől menten a nyakrafőre dicsérettel kellemesen

tölti napjait; a gondolkozó és a közvélemény hangulatát híven tolmácsoló hírlapíróra, kötelességének kellemetlenségei gyakran nagyon súlyosan nehezdednek, s néha a személyes hajlamok teljes megtagadását követelik. Az ebből eredő kellemetlen érzetet, csak az ismerheti teljesen, a ki az igazságot el merete mondani barátainak oly esetben is, midőn az nem volt épen ínyjükre. Ilyen kínos érzet fog el engem, valahányszor közéletünk pályáján oly egyéniséggel álllok szemben, ki tiszta emberi tekintetéből legnagyobb kíméletet érdemel, de mint politikus és intéző államférfiú legkérlelhetlenebb kritikát provokál.

Tréfórt Ágost a kultuszminiszter mindig a szerencse kedvence volt, másképp soha oly magas államhivatalhoz nem juthatott volna; de azért ő még sem szerencsés ember.

Ő maga azt írja, hogy annyi fájdalmon, annyi gyötrelmeken kevés ember ment keresztül mint ő. De mindez nem mentség arra nézve, hogy rossz és szerencsétlen miniszter. Ő hivatva volna a nemzet szellemének új lendületet adni, az egyházi és tanügyi politikát a fejlődés legmagasabb stádiumáig emelni, a felmerülő vallási villongásokat ártalmatlanná tenni, a nemzetiségi súrlódásokat megakadályozni, szóval Magyarország legfontosabb létérdekei fölött őrködni. S a helyett mit tapasztalunk? Azt látjuk, hogy bizony a piripócsi segédlelkész helyettesnek is több a befolyása és egy éhenkórász zugtanítónak is több az önállósága mint Tréfórt Ágost miniszter úr ő nagyméltóságának.

Nem az a baj, hogy nincs tudománya, vagy magas röptű szelleme és tág látköre, hanem az, hogy nincs szilárd akarata, meggyőződése és férfias bátorsága. Ha valami okosat kigondol, olvas, vagy hall, hát gondosan leírja és íróasztal-fiókjába zárja, hogy valahogy annak hasznát ne vegye.

Midőn a felejthetlen Eötvös József után Pauler Tivadar a kultuszminiszteri tárczát átvette, Tréfórt Ágost úr asztalfiókjából előrántott néhány rég megírt tanügyi, politikai, bölcséleti és közgazdasági cikket, hogy a Naplóban szellőztesse. A czopfos Pauler érezte a porozó pálcácska szellőztető ütlegeit és csakhamar meghátrált, a bársonyszéket odahagyván örökségül a szabadelvű, önálló gondolkozású férfiúnak tartott Tréfórt. De alig melegegett meg Tréfórt úr a bársony ülésen, midőn ígéreteiről, cikkeiről, múltjáról, szóval mindenről a mit addig beszélt, írt és tett, megfeledezett és csak azon „államtitok” megfejtésének szentelte tehetségét, hogy mikép lehetne a legnagyobb rázkódtatások és áradatok közt is miniszternek megmaradni. Ezt a titkot sikerült is neki felfedezni. A dolog úgy történt: Feladta elveit, lemondott minden önállóságról, óvakodott minden újítástól, mindenben a „magasabb parancsot” követte; ez az egész! De nincs is széles e hazában olyan iskolásgyerek, a ki mesterének jobban tudna engedelmeskedni, mint Tréfórt az ő praeceptorának, legyen az akár Bittó, akár Wenckheim, akár Szilávy, akár Tisza.

Csoda-e ily körülmények közt, hogy már négy „kapitulációt” végig szolgált? Mint valami régi „kabinetstikli” egy kabinetből a másikra „átörököltetik” és megmarad kultuszminiszternek mindaddig, míg a kormány élén olyan férfiú álland, a ki nem akar az egyedüli egység lenni a többi nullák előtt, hanem elég-hazafias lesz minden tárczát oly kezekre bizni, a melyek nem szorultak a vezetésre.

Horváth Boldizsár, Bittó, Pauler, Kerkápolyi, Széli visszalépésük után más térre szorultak ugyan, de azért szerepeltek.

Ha Tréfórt a miniszterségből ki talál pottyanni, aligha lehetne egyéb, közönséges tanfelügyelőnél és ilyen is csak protekcióból.

A miniszterek rendszeren „fölfelé” buknak, úgymint az egyszeri törvényszéki elnök, a kit Pauler úr büntetésül kir. táblai bírónak tett meg. Tréfórt úr azonban kivétel: ő lefelé buknék s nem volna hatalom, mely őt ismét a politikai élet felszínére hozná. Innen magyarázható a valóságos szolgálai szubordináció, melyet Tisza úr irányában tanúsít. Tisza úr, a ki a szubordinációt oly jól ismeri, szereti Tréfórtot és eltartja.

Mindezeknél fogva Tréfórt úr miniszteri működéséről jóformán szólni sem lehet, lévén csak végrehajtója Tisza Kálmán úr parancsainak. Még a legcsekélyebb kérdésekben sem mer

önállólag eljárni.

Példa rá a következő épületes história: Egy felvidéki gimnáziumban, melynek tanulói jobbára tót ajkúak, az igazgató egy szép napon azzal a rendelettel lepi meg a magyar tanárokat, hogy a tantárgyakat könnyebb megérthetés céljából tótul adják elő. Az illető tanárok a miniszterhez intézett feliratban elpanaszolják sérelmeiket, mire a miniszter vizsgálatot rendelt el. A vizsgálat kiderítette a panasz jogosultságát, de azért a minisztertől se rendelet, se leirat nem érkezett. A szegény tanárok kétségbeejtő helyzetükben küldöttségileg ellátogattak a miniszterhez, felkérendő őt az ügy gyors elintézésére. Trefort úr erre megzavarodva végig simított szép ősz szakállán és azzal bocsájtá el a felfüggesztett tanítókat, hogy a dolgot majd a miniszterelnöknek előterjeszti

A támadások, mindamellett, hogy tulajdonképen csak spiritus rectora, a miniszterelnök ellen irányulnak? mégis rendkívül nagyon felizgatják.

Parlamenti szónoklatai (bocsánat e túlzásért) legjobban tükrözik vissza azt belső zavart és izgatottságot, hogy ne mondjam, kétségbeesést, melyet még a legszolidabb kritika is felkelt benne. Előadása szaggatott, kapkodó, összefüggéstelen, szóval olyan mint a büntetéstől rettegő vádlotté a vallatás gyötrelmes perceiben. Kezeivel úgy agái mint a fuldokló, ki egy mentő szalmaszál után kapdos. Egy angol lord, a ki parlamentünket épen akkor meglátogató, midőn Tréfórt úr „szónoklatra gyűjtött”, a tüzes gesztikulációk után azt várta, hogy ebből még érdekes verekedés fog kifejlődni, pedig Trefort úr akkor nem is polemizált, hanem csak azt indokolta, hogy miért szükségesek a budapesti egyetem növénykerti üvegházán a javítások.

Wahrmann Mór.

Midőn kilencz évvel ezelőtt lipótvárosi hitsorsosai bizalmából váltóüzlete homályából a magyar parlamentbe emelkedett, nemcsak a Lipótváros, hanem az egész ország nagy reményeket kötött e „kiváló kereskedelmi férfiú” törvényhozói működéséhez. S Wahrmann csakhamar be is bizonyítá, hogy van tehetsége, de egyszersmind azt is, hogy a tehetség egyedül nem elég az üdvösségre. Mi tett Wahrmann nyilvános szereplése első percétől kezdve? A kormányokat támogatta, csüggeteg természetének jobban megfelel az uszályhordozás szerepe mint az önálló férfias kezdeményezés nyilt és őszinte politikája.

A közvélemény pártkülönbség nélkül Wahrmannt igen sokáig enfant chérit gyanánt dédelgette mert azt a hitet tudta kelteni, hogy majd egyszer csak mégis tette lábbadoz; de a helyett, hogy e reményt igazolta volna, néha-néha oda állott, hogy foga fehérét mutassa Tisza Kálmánnak és ezt is csak akkor tette, ha eleve meggyőződött, hogy a kormányelnök nem ijed meg tőle.

Wahrmann úr megunta volt a hosszú „ingyen” szolgálatot és nyugtalankodék. Jól tudja, hogy konfesszionális indokok rekesztik el előle az utat a bársonyszékekhez, azért más „elismerésre” tartott igényt. Ha. a Schossbergerek és a Deutschok magyar nemesekké lehettek, miért ne válhatna belőle is legalább egy lovag vagy báró? S igazán feltűnő, hogy Tisza úr, a ki a mamelukok kivánságai és óhajainak oly készségesen szokott eleget tenni, nem kísérlette meg Wahrmann Mórt a bárói cím által egészen magához bilincselni! A kormány ez indifferentismusa a lipótvárosi Mórt kétségtelenül kihozta egy kevéssé a megszokott fejbolintási politika rendes kerékvágásából és ekkor támadhattak hazafias keblében azok az „ellenzéki” rohamok, melyek több ízben keserédes ellenzéki spee-checkben törtek ki. Most azonban „bűnbánóan” ismét visszatért az egyedül üdvözítő mamelukpárt ölébe. Spe-kuláció volt az ellenzékeskedés és spekuláció a megtérés.

Ha egy országgyűlési képviselő a kormánypártból kivál és az ellenzéki táborba megy át, biztosan számíthat rá, hogy a közvélemény bizalma elkiséri az ellenzék soraiba. Wahrmann ezt a bizalmat soha sem tudta kelteni, még akkor sem, mikor a cukor és kávéadó javaslat tárgyalásával Csanády bácsival egy húron pendült.

Tudják, hogy Wahrmann úr ellenzékeskedését nem lehet komolyan venni, komolyan azaz meggyőződésből eredőnek. Elégedetlensége indokai tisztán személyiek. Türelmetlen lett, haja fogy, szakála megezüstösödik, évek jönnek és múlnak és Ő még nem is báró! Figyelmeztetni kellett a kormányt a mulasztásra. Tehát ellene szavazott. Így történik, hogy valahányszor Wahrmann úr a kormány ellen szavaz, parlamenti körökben rendszeren azt a hírt korportálják, hogy „nemesítése” nemsokára bekövetkezend.

Múltkor bebizonyítá, hogy hiúságának feláldozza gyakran jobb meggyőződését is. Népszerűségét fogyni látta és tartott tőle, hogy a lipótvárosi mandátum, kisiklik kezei közül; mivel a lipótvárosi kör unszolásának, hogy a zsidókérdésben szót emeljen, eleget tenni nem volt hajlandó. Sokáig habozott, nem tudta magát elhatározni. A lipótvárosi kör a beavatkozásra biztatta, Tisza Kálmán pedig lebeszélte. A helyzet válságos volt. De miután az okosabb rendszeren enged, Tisza Kálmán végre beleegyezett azzal a kikötéssel, hogy a beszéd főbb vonásait előre ismertesse vele.

S a következményük igazolták a miniszterelnök aggályait. Olyan zenebona támadt Wahrmann beszéde után, a minőt parlamenti nyilatkozatok rendkívüli időben is csak ritkán szoktak előidézni. Pofozkodás, martonvásári „száraz párbaj” stb. stb. Hogy Wahrmann úr a jog álláspontján állott s férfias magatartást tanúsított, nem változtat a dolgon. Az országos botrányt elkerülhette volna, ha mint az okosabb fél, nem vállalkozik Istóczy úr észre térítésére.

De Wahrmann nem alhatott ellen hiúsága kísértéseinek. Áldozata lett hiúságának, mely az okosság parancsszavát elnémitá.

Wahrmann azt előbb utóbb mégis megkapja, a miután oly régen sóvárog: a bárói címet; csak hogy a mostani körülmények közt egy kis türelemmel kell, bírnia. Vigasztalódjék Metternich szólamával, aki azzal „biztatta magát, hogy „tudunk várni.”

De lehet más vigasza is. Megfogyatkozott népszerűségét az ismeretes affair annyira kireperálta, hogy a legközelebbi képviselő választásoknál nemcsak a lipótvárosi de talán még számos más mandátum is csak úgy potyog az ölébe

Hiúságától eltekintve, mely néha jobb indulatait teljesen elfojtja, Wahrmann igen tapintatos és okos ember; főképp pedig kellemes társalgó. Még a legkomolyabb üzleti beszélgetésekbe is ügyesen beleszó egy találó élczet. Ő azon kedélyes trifoliumhoz tartozik mely a képviselőket, kiket egy unalmas szónok a folyósokra hajtott, anekdotákkal felüdíti; s mig Németh Bérezi kiapadhatlan humorával traktálja a „szabadelvű” mamelukokat és Szontágh Pál (a nógrádi) éles satírját saját pártja ellen löveli, addig Wahrmann kinevet mindenkit – pártkülönbség nélkül, sőt néha saját magát is.

Mint parlamenti szónok elég ügyes. A magyar nyelvet jól kezeli és kiejtése nem oly kemény mint hitsorsosai nagy részénél. Az is tény, hogy beszédei sohasem oly szárazak mint Lukács Béláé, Hegedűs Sándoré vagy más „tudós szakemberé”. Mindig tud bizonyos élénkséget beléjük önteni.

Ruházatára nézve Wahrmann sokban hasonlít, az öreg (és fiatal) Pulszkyhoz. Mindkettő feltűnő pongyolán öltözködik és úgy látszik, mintha Pulszky épen úgy mint Wahrmann ezzel a gondatlansággal affektálni akarnának. Én részemről Wahrmannon még soha új ruhadarabot nem láttam, mely körülmény az a gyanút keltette fel bennem, hogy ő valószínűleg külön embert tart, a ki új ruháit mindaddig viseli, míg eléggé kopottak arra, hogy az ő testét fődhessék.

És ezzel mindazt elmondtam, a mit Wahrmann úrról tudok. Örömet említenék még egynéhány szép vonást e férfiú életéből, de nem találok. Isten látja lelkemet – nem én vagyok az oka.

Wolf Károly.

Ha szabad a természetbúvárnak a féregről egész kötetet írni, legyen szabad a hírlapírónak

Wolf úr részére is néhány sort szentelni. Nem örömet foglalkozom egyénekkel, kiknek se múltja se jövője, kiket csak a jelennek sajátos áramlatai sodornak a napi diszkuszió felszínére, hogy csakhamar ismét elveszenek, mint a viczkánczó kérész a napsugarak pörkölésétől. De mivel Wolf Károly közéletünk azon jelenségeihez tartozik, melyekkel különösen e hazában fájdalom, igen gyakran találkozunk és a kiknek, mint sehol másutt, Magyarországon nyílik bő talaj a szereplésre, nem lesz háládatlan munka azt a férfiút ismertetni, ki a kakuk-tojás ismeretes fejlődési proceszszusa útján lett erdélyi szászszá.

Wolf Károly kevéssel ezelőtt még csak annyit tudott Magyarországról, mint a mennyit Bécs külvárosainak söröző spiszzeitől hallott. Ismerte Zsobrit és Rózsa Sándort. Később megismerkedett Czaj Adolffal, a kitűnő tehetségű fiatal politikussal is, és ettől tudta meg, hogy vannak Magyarországon jeles államférfiak, így például első sorban Czaj Adolf ő szerénysége. Ennyi ismeret elég volt arra, hogy a „Neue Freie Presse” főmunkatársa lehessen. Az is lett. Mindazok, kik eddig nem igen ismerték, ebből a tényből azt következtették, hogy zsidó. Pedig nem az, sőt mi több soha nem is volt.

Ezt már azért is kellett konstatálni, nehogy a Schulverein tudósai szokott gründlichkeittal kisüssék, hogy az erdélyi szász mozgalom élén zsidó áll, mert hát Wolfra könnyen rá foghatni, hogy „egy mitőlünk.” Istenem, mikor az embernek hosszú orra és bodros feje van és hozzá még zszurnaliszta is, akkor megszűnik minden kétség.

Wolf Károly a nagyszebeni I. kerület országgyűlési képviselője, és szabad óráiban a „Siebenbürgisch-Deutsches Tagblatt” „vezére.” Tehát országgyűlési képviselő és „vezér.” Wolf úr e vezérlet alatt alkalmasint főszerkesztőt ért, de ez a cím mindennapi, már Falk Miksa is használja a P. Lloydban, neki tehát különb, impozánsabb, nagyságának megfelelőbb titulust kellett választania: vezér.

Ha eddig zszurnalisztikái működését tekintjük, legfeljebb jeles szabónak lehetne tartani, mert minden cikkénél újabb bizonyosságot tett a mellett, hogy kitűnően ért az ollózáshoz. A Siebenbürg. Deutsches Tagblatt Czaj és Steinacker dicsőségét nyilvánosság kizárása mellett hirdető sajtakaró, melynek legjobb cikkei az inzerátok.

Ennek a lapnak, mint már említettük, Wolf Károly úr a „vezére.”

Mint törvényhozó a mérsékelt ellenzék padjain és férfiai közt foglal helyet.

Mégis csak furcsa egy ellenzék ez a mérsékelt ellenzék! Van itt mindenféle elem: a kik elfogadják a közös alapot, de Tisza nélkül és olyanok, a kik miniszterek akarnának lenni akár Tiszával együtt. Itt ölelkeznek a szerbek az oláhokkal s ezek a szászokkal. Gyűlhelye a politikai Titán Lacziknak, kik közt alig van egy kettő, a ki nem érezné magát hivatva miniszter vagy legalább is egy saját külön nemzetiségi állam fejedelme lenni. Politikai spekulánsok börszéje: adsza hivatal! nesze elv! a differenciákat fizeti a nemzet. Ilyen a mérsékelt ellenzék elemeinek legnagyobb része. Pedig ez ellenzéknek éppen nincs szüksége arra, hogy ilyen elemekre támaszkodjék. Közte és a kormánypárt közt nem létezik elvi különbség. A mi a közös alapon állókat két táborra osztotta, az minden, csak nem elvi különbség. Az a párt pedig, mely nem küzd az elvek zászlaja alatt, csak kibékülni szokott, de győzni nem győz soha. Már pedig, hogy Szilágyi, Apponyi, Pulszky stb. fuzionálhasson, ahhoz nem kell a Wolfok jóakarata, barátsága és támogatása.

Mikor a Bácsbodrogher Presse sajtóperét tárgyalták a budapesti esküdtek előtt, akkor Wolf eredeti cikket írt lapjában. Közvetlen szomszédja voltam az írói asztal mellett, kéziratába tekintettem, mikor véres verejtékkel épen a következőket írta: Justizmord!!!

Originál tallegram des S. 1). Tagbiatt. Den ferdinst-follen Redakter Jolian Fuchs von der B. Presse hanis wegen Aufreuzung zum Naczionalit'átenhass zu ein Jahr Zuchthaus ferubrteilt. Ezt a sürgönyt dr. Grecsák képviselő társa védbeszédének benyomása alatt írta, mert e védbeszéd hallatára a legsúlyosabb Ítéletet lehetett várni. Úgy látszik azonban, hogy a budapesti törvényszék e rossz beszédre nem is hederített, mert a vádlottat csak tizennégy napi elzárásra ítélte. Wolf rögtön összetépte a „Justizmord-sürgönyt”, és helyette a következő

sorokat küldte kíváncsi honfiainak: Fikdoria!! Den ferdinstfollen ítedakter Johan Fuchs hams wegen Aufraizung zum Naczionalit'átenhass nur blos zufirzehn tag feruhrteilt.

Befejezésül örömet írnék néhány komoly szót is nagyságos Wolf Károly úrról, de tessék elhinni, lehetetlen vele komolyan foglalkozni.

Gróf Zichy Jenő.

Ő méltóságát itt csak azért említem, mert roppantul szereti nevét – kinyomtatva látni.